

PRZEGLĄD

ROLNICZY, HANDLOWY I PRZEMYSŁOWY

Pismo bezpłatne, wychodzące dwa razy na tydzień

przy
DZIENNIKU WARSZAWSKIM.

N^{ER} 9.

WARSZAWA. — ŚRODA.

Dnia 19 (31) Sztycznia 1855 roku.

BYDŁO ROGATE.

(Dalszy ciąg).

Rasa *durhamska* różni się od wszystkich innych co do epok zmiany, wyrastania i wypadania zębów. U niektórych odmian bydła można wiek rozpoznać z rogów, na których dają się postrzegać pierścienie, z których pierwszy zwykle w czwartym dopiero roku pokazuje się, drugi w piątym i tak następnie. W późnym wieku u rogacizny tak jak i u innych zwierząt pokazują się białe i siwe włosy.

Bydło rogate widzi, słyszy i powonienie ma dobre, ale umysł dotykania mniej jest u niego rozwinięty niż u konia. Organa trawienia bardzo się różnią u wołu i konia. Język u wołu pokryty jest mocnymi kolcami, któremi pożywienie silnie przyciąga. Żołądek składa się z czterech części: pancierza, czepca, księgi i właściwego trawiacza. Skutkiem żarłoczności, wół nie wiele zuje i rozdrabnia w pysku paszę, tylko ją prawie w całości połyka i dla tego natura zastąpiła ten brak przysposobienia strawności innym procesem, to jest przeżuwaniem, pasza bowiem która już się dostała do pancierza, w czasie spoczynku zwierzęcia wraca do pyska i tam jeszcze raz zostaje przeżutą. Trawa świeża może być prawie zaraz po przełknięciu przeżuwana, ale przy suchej paszy potrzeba aby bydło było pierwój napojone. Po przeżuciu jadło przechodzi do innych oddziałów żołądka.

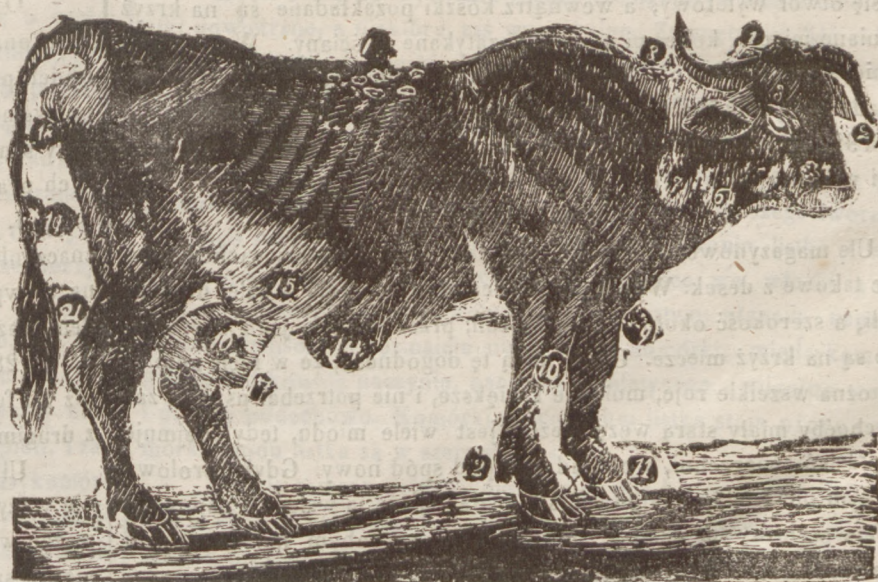
Popęd płciowy obudza się u bydła dziko żyjącego po dwóch latach, u chodowanego i na dobrej paszy utrzymywanego zaraz w początku drugiego roku. Dobry stadnik może rocznie odstanowić 40 — 80 krów. Czas noszenia u krowy nie jest stały, i na dni obliczyć się ściśle nie daje, zależy bowiem bardzo od paszy, staranności w pielęgnowaniu i od rasy. Zwykle zmienia się między 270 i 290 dniami, chociaż powszechnie przyjęto dziewięć miesięcy. Krowa daje zwykle jedno cielę, chociaż u niektórych ras nie rzadko zdarza się dwoje, ale z tych zwykle wybiera się tylko jedno do chowania.

Skład wymienia krowy aż nadto jest znany; niektóre krowy dają $\frac{6}{10}$ wiadra i więcej mleka dziennie. Bydło rogate rośnie stosownie do rasy i pożywienia do trzeciego roku, rozwija się i rozrasta się do pięciu lat i wtedy zwykle najlepiej stoi w mięsie i tłuszczu, krowy w tym wieku najobficiej dają mleka. Zbyt stare bydło daje mięso twarde i niesmaczne.

Względem kształtu dobrego i pięknego bydła, nie można dać stałych i niezmiennych reguł, bo to w znacznej części zależy od celu i założenia hodowli. Dobry stadnik powinien być szeroki i dobrze rozwinięty w piersiach, bo to jest dowodem wielkiej siły, głowa powinna być nie wielka i kształtna, z nosem i mordą spiczastą, mocnymi i pięknie na bok wygiętymi rogami, okiem dużym i bystrem, skóra zwykle jest gruba i krętem włosiem pokryta; nogi niezbyt grube a mocne i kształtnie osadzone; należyte okrągłe wygięcie żeber jest oznaką dobrej rasy. Wielką zaletę stanowi żywość, zręczność i szybkość poruszeń, bez zbytej dzikości. W Anglii uważają za największe przymioty stadnika: czystą rasę, pochodzenie z rodziców, których przymioty rodowe odznaczały się żądanymi cechami; lekką głowę, gładkie świecące rogi, nie zbyt grube i u podstawy nie wykręcone w tył, małe uszy, mocno rozwarte nozdrza, wole ku głowie zmniejszające się, szerokie głęboko zwieszane piersi, ciało zbliżone do kształtu beczki, giętka, delikatna ale nie zbyt miękka i luźna skóra, cienkie jedwabiste włosie stosownej barwy; grzbiet prosty od kłęba do nasady ogona szeroki i równy, przy udach zaokrąglony i tworzący prosty kąt z ogonem, nakoniec odpowiednią wielkość stosownie do wieku.

Jeśli bydło przeznacza się szczególnie do tuczenia, powinno mieć w takim razie następujące przymioty, które uważane są za piękne, cho-

Bydło - z wszelkimi zewnętrznymi wadami.

ciaż przez wybór zwierząt do rozplodnienia naturalny kształt aż do nieforemności się zmienia. W tém anglicy przez sławnego hodownika był dła Bakewell, najdalej doszli. Głowa ma być mała i wązka, żywe wesołe oczy i duże w nich białka. Zwierze powinno mózż dobrze po za siebie patrzeć, i mieć nie wielkie ale kształtne rogi. Mają one być przy nasadzie grube, następnie nieco na bok a potem stanowczo naprzód się wykręcać, i być szeroko od siebie oddalonymi. Kolor rogów ma być woskowo słonowy, końce czarne, korona z sierci ma stanowić piękną, ale niezbyt wielką kępę. Pysk ma być czarny, szczególnie ceniony jest tak zwany pysk sarni; w niektórych okolicach nie lubią czarnego pyska.

(Dalszy ciąg nastąpi).

P S Z C Z O Ł A.

(Dalszy ciąg).

Mieszkania pszczół.

Mieszkania dla pszczół robią albo z drzewa, albo z pręcia, albo też ze słomy. Ostatnie mają tę korzyść, iż są najcieplejsze. Jeżeli mieszkanie wyrobione jest z całego pnia lub kłoca, nazywa się ulem; wyrobione z pręcia lub słomy, kószką; a zbite z desek, ulem z desek. Po mieszkaniu pszczelnem wymagać można:

1., aby było dostatecznie wielkie;

2., aby można dokładnie widzieć wewnątrz układ węzy, i aby można wydobyć wosk i miód według upodobania.

Urządzenie ula zawisło także od sposobu podbierania pszczół. Podbierać można dwojakim sposobem:

1., wyrzynając wszystko do szczytu;

2., wyrzynając tyle tylko, ile jest na zbyciu w kószce, lub ulu.

Podbieranie pierwszego rodzaju wykonywa się w kószkach, a drugiego w ulach zwyczajnych i magazynowych.

Kószka (Dzwon).

Kószki robią ze słomy albo z pręcia, które miejscami powlekają męszaniną z gliny i krowieńca, lub z dwóch części krowieńca, jednej części wylugowanego popiołu, zmieszanych wodą wapienną. Kształt kószki jest okrągły, u dołu otwarty, wzniesiony do góry i stulony jak dzwon. Otwarta strona przychodzi na ławę; z boku; na dwa palce od dołu, znajduje się otwór wylotowy, a wewnątrz kószki pozakładane są na krzyż drewniane miecze, końcami mocno pozatykane w ściany. W kószkach najlepiej się pszczoły roją, ale jest trudno je podbierać, gdyż łatwo zaród nadwerezyc można przy wyrzynaniu. Wnętrze kószki obejmuje około 192 cali sześciennych, czyli 8 mac sześciennych. Dobrze jest mieć kószki w rozmaitej wielkości, oraz i podstawki, czyli wieńce.

Ule magazynowe.

Ule magazynowe tworzą się, podkładając pod kószki wieńce, albo robiąc takowe z desek. Wysokość wieńca wynosi około 4 cale, długość 12 cali, a szerokość około 12 do 14 cali; przez środek jego zaprowadzone są na krzyż miecze. Ule te mają tę dogodność, że w nich pomieścić można wszelkie roje, mniejsze i większe, i nie potrzeba pszczół zabijać, choćby miały starą węzę. Jeżeli jest wiele miodu, tedy zdejmuję się pierścien zwierchni, a pokłada się pod spód nowy. Gdyby krolowa w górnym pierścieniu znajdować się miała, należy ją wziąć i napowrót otworem wylotowym wsadzić do ula. Tym sposobem można powoli wybrać z wierzchu wszystkłą starą węzę, a zniewolić pszczoły do zaro-

bienia świeżej od dołu. Do osadzenia roju bierze się według jego wielkości 2 i 3 wieńce spojone żelaznemi klamerkami. Ule magazynowe wydają więcej miodu i wosku, mniej wymagają bacności w czasie rojenia, a pewniejsze są na zimę.

Ule kłocowe, leżaki i t. p.

Ule tego rodzaju są starodawne, i nie bardzo teraz używane; pomimo to, że wygodniej w nich pszczoły podbierać można.

Ul wynalazku Nutta.

Ulowi temu przypisują bardzo wiele korzyści, mianowicie że wydaje bardzo wiele miodu, ponieważ pszczoły w nim bez przeszkody pracować mogą dowolnie; ale sprawienie go jest kosztowne.

Narzędzia przy chodowaniu pszczół potrzebne.

Tylko potrzebne, ale nie zbytkowne narzędzia przy chodowaniu pszczół mieć należy, chcąc, aby pszczoły przy małym nakładzie, możliwie wielkie przynosiły korzyści. Do najpotrzebniejszych więc, a nawet niezbędnych narzędzi, należą:

1. Rękawice wełniane lub płócienne; skórzanne bowiem są szkodliwe dla pszczół, gdyż w nich uwikłują się żądła i wyrwyją, a tem samem pszczoły o śmierć przyprowadzają.

2. Kapa z płótna z cienkim sitkiem dróciannem.

3. Prasa do miodu i wosku wyciskania.

4. Sikawka do skrapiania roju, gdyby chciał uciekać.

5. Snopczki słomy, lub też kropidło, do tegoż samego użytku.

6. Parę skrzydeł lub piór gęsi, do zmiotania rojów i t. p.

7. Haki na długich tyczkach do strząsania rojów z drzew.

8. Dobre, mocne drabiny do zdejmowania rojów z miejsc wysokich.

9. Miechy do łapania rojów, osadzone na obręcze, mające wielkość obwodu kószek.

10. Stosowne deski na pokładziny do kószek.

11. Fuzja prochem nabitą, przy rojeniu użyć się mogącą.

12. Grube, a długie tyczki do przywiązania kószki, na przypadek, gdyby pszczoły wysoko uwiązać się miały.

13. Kilka chustek i prześcieradeł lub płacht.

Żywienie pszczół przez zimę.

o) pszczołach na zimowanie przeznaczonych trzeba się należycie przekonać, czy mają tyle zapasu żywności, aby im wystarł na całą zimę, by ich potem nie poruszać żywieniem. Żywienie może wszakże i pod pomyślnemi okolicznościami nastąpić, jeżeli jest późna i przykra wiosna. Przy samém zimowaniu, możnaby sobie postąpić według następujących prawideł:

1. Każda kószka lub ul, powinny mieć dostateczną wagę; lecz oznaczenie téj wagi nie jest tak łatwe, albowiem rozmaite okoliczności na to wpływają. W ogólności powinny same pszczoły z woskiem i miodem ważyć 17 do 18 funtów, a z kószką albo ulem z desek przynajmniej 27 do 28 funtów. Skoro pszczoły razem z kószką lub ulem mniej ważą, niż 20 funtów, tedy zazwyczaj marnieją. Należy je zatem połączyć z drugim równie słabym rojem, ale we wrześniu jeszcze.

Ul magazynowy, ważący 60 do 80 funtów, powinien na zimowanie ważyć przynajmniej 40 funtów. Najlepiej zaraz we wrześniu przevažyc wszystkie pszczoły i zaraz słabym zadać żywności, by im później nieprzeszkadzać.

2. Połączenie słabych rojów podczas jesieni nie tylko jest potrzebne, ale oraz i użyteczne, albowiem wielki rój spożywa w stosunku mniej, jak mały, a więcej utrzymuje ciepła, stąd też łatwiej się przeziemuje i lepiej się roi.

3. Gdy pszczoły w sierpniu mało już z pota znosić mogą, tedy trzeba im zmniejszyć o połowę otwór wylotowy, zakładając przezeń drócianą lub żelazną kratkę.

4. Nie potrzeba atoli zmniejszać otworu w okolicach takich, w których jest wiele wrzosa po lasach i innych kwiatów, w późną jesień kwitnących.

5. Zostawia się w ulu, czy w kósce, tyle tylko miejsca, aby pszczoły miały ciepło, co skutecznie można odejmując dolne wieńce, lub zadając dno z blachy, albo cienkich deszczulek. Na świeżem powietrzu nigdy w ulu zbywać nie powinno.

6. Jeżeli pszczoły są wystawione na ostrość zimna w otwartym miejscu, tedy należy kószkę pokryć słomą.

7. Nie należy ulów i kószek stawiać na zimnym, aby na nie promienie słoneczne padały, ale raczej ustawić je w chłód, na miejsce spokojne.

8. Na takim stanowisku wystarczy do przetrzymywania pszczoł mocnych 6 funtów miodu; jednakże jest lepiej zostawić im większy zapas, gdyż ten nie zginie.

9. Ze zbliżającą się wiosną pootwierać ule i powymować blachy, jeżeli były zadane, aby pszczoły mogły się oczyścić i umarłe wynosić.

(D. c. n.)

Przymioty i właściwości roślin.

(Dalszy ciąg.)

Korzenie zewnętrzne czyli nadziemne.

Pokazują się tylko u roślin w późnym wieku po nad ziemię wychodzące, z czego wnosić można, że brakiem żywności wewnątrz ziemi spowodowane opuszczają ziemię, by szukać pożywienia dla siebie po nad ziemią, w powietrzu, skąd też powietrznymi je zowią.

Cybulki i głąbiki.

Głąbiki mają korzonki ssące i włochate, znajdują się u części pnia lub łodygi w ziemi będącej, a pospolicie zawierają w sobie grube, mocne, mięsiste, bezłuskowate i zazwyczaj gładką skóreczką pokryte ciało, na którego powierzchni roślinne kielki się wydobywają i pokazują. Wnętrze głąbików złożone jest z komórek i międzykomórkowych kanalików. Cybulki spostrzegamy tylko u roślin takich, które zamiast nasiennika, jedną tylko nasienną łateczkę posiadają. One są rzeczywistymi pąkówkami i mają skóry i łuski, które wewnątrz kielek zawierają.

Pręt korzenny, czyli pieniek.

U wielu roślin znajduje się między korzeniami a pniem, t. j. odziemkiem, gruby korzeń, jako przedłużenie pnia w ziemi, co prawie jest to samo, co korzeń maciczny u innych roślin. Jest zazwyczaj albo mięsisty, albo drewniasty, pokryty skórą, innego koloru, jak pień, i zawiera wewnątrz również komórki, włoskowate, naczynia, międzykomórkowe kanaliki i rurki sokowe. Drzeń wielu prętów korzennych obejmuje wewnątrz mnóstwo powikłanych z sobą pęczków kanalikowych i z łatwością oddziela od reszty korzenia. U korzenia tego napotyka się

także korzonki ssące, które wciągają dla niego ze ziemi soki na pożywienie.

Pień, gałęzie, łodygi i t. d.

Pień drzew, których nasienie jest dwupłateczkowe, składa się z powierzchni skórki, z kory, łyka, bielu, drzewa i drzeniu.

Gałęzie, wychodzące ze pnia, powstają z pęczków, które są ich jakoby pierwotne narzędzia.

Pod łodygą rozumie się gałęzie roślin miękkozielnych i małych krzewów. One wydają liście, kwiat i owoc. Wewnętrzna ich budowa (układ) podobna jest do pnia drzew.

Żdźbło traw i zbóż kłoskowych rzadko kiedy jest drewniaste i ma równoległe z sobą bieżące naczynia włoskowate. Tkanka komórkowata w środku ginie na starość u najwięcej roślin, przez co powstaje kanał jeden, najczęściej kolankami poprzedzielany. Żdźbło jest albo okrągłe, albo też kańciaste. Z kolanek wychodzą u naszych zbóż i wielu gatunków trawy, liście, które z początku żdźbło otaczają. Żdźbło nazywa się też słomą, a unosi na sobie kłosa, kłosie, główki i nasienie.

Ciernie u drzew i krzewów są to nowokształcone i zapędziane gałązki, które przez dobre pielegnowanie i lepszy grunt usunąć można.

Kolce drzew, krzewów i chwastowych roślin są płodami kory, z którą razem z drzewa oddalić je można.

Włosy na łodygach, żdźbłach i liściach są klinowate, powietrzem napełnione rurki, jako przedłużenia tkanki komórkowatej, i służą do wyziewania i wydzielania niepotrzebnych soków. Czasem pokazują się u jednej i tej samej rośliny, a czasem weale ich u niej nie masz. W razie pierwszym znajdują się one na suchym, a w drugim na mokrym gruncie.

Szeć jest także klinowatego kształtu i nie czem innem jak włosami, tylko że jest od nich grubsza. Znajdują się na końcach liści, albo u pliwek.

Pączki (pąkowie) i oczka składają się z łusek, a zawierają w sobie albo liście, albo też kwiecie, które od wpływu powietrza osłaniają. Są więc pączki na listki i na kwiecie. Znajdują się najczęściej na czubkach czyli końcach drobnych gałązek.

Liście.

Liście służą do żywienia roślin, wciągając w siebie niektóre cząstki powietrzne, a niektóre zaś wyziewając. Zewnętrzny liść składa się z powierzchni skóreczki, z porów (otworów wyziewnych), z nerwów (żyłek), z żeberek, włosków i szpeci, czyli kosmu. Woskowata powłoka zabezpiecza bardzo wiele liści od wpływu niepogody i słonecznych promieni. Zeberka i żyły tworzą całokształt listka i rozdzielają surowy jeszcze pokarmnik w rozmaite części liścia, celem dalszego tworzenia ożywego soku. Na odwrotnej, czyli spodniej stronie listka i szypułki znajdują się tak nazwane gruczołki, wybiegające we włoski, a mające całkiem odmienny kształt i komórki, olejkowatym płynem napełnione. Wewnątrz liścia są rozmaicie ukształcone komórki, międzykomórkowe ganki, włoskowate naczynia, naczynia limfatyczne (wilgotno-wodniste) i otwory oddechowe. Komórki powierzchni listka stoją pionowo, a komórki spodu listka są w szersz rozpostarte.

Prawie zawsze zielony kolor liścia pochodzi z materji żywicznej, która chlorofilem (zielony barwnik roślinny) się nazywa, i jako ziarneczka w mięsistej tkance komórkowatej pod powierzchnią listka spoczywa. Wyziewowe otwory pokazują się raz na tej, drugi raz na innej

